

STM 1932

Meddelanden

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

C. F. HENNERBERG †

Med hovorganisten, bibliotekarien vid musikaliska akademien Carl Fredrik Hennerberg, vilken avled den 17 sept. 1932, bortgick en medlem av Svenska samfundet för musikforskning, som alltifrån samfundets instiftande med aldrig svikande intresse sökt befrämja dess syften. Några rader, ägnade minnet av hans levnad och verksamhet, böra därför icke saknas i denna årgång av samfundets tidskrift.

C. F. Hennerberg föddes den 24 januari 1871 i Älgårås församling i Västergötland såsom son till lantbrukaren G. Andersson och hans hustru Karolina Nilsson. Hemmet var torftigt och barnskaran talrik; för sonen Carl Fredrik gällde därför att med undvikande av en lång och dyrbar utbildning snarast söka förtjäna sitt levebröd. Musikaliska anlag och håg för studier avgjorde yrkesvalet. Hennerberg avlade organistexamen 1888 i Skara och sex år senare folkskolläraryxamen i Göteborg samt blev 1894 anställd såsom organist och folkskollärare i Varola församling. Vistelsen där blev dock icke långvarig. Önskan till fortsatt musikalisk utbildning drev honom till Stockholm, där han åren 1899—1903 var elev vid musikaliska akademins konservatorium och 1901 avlade organist-, kyrkosångar- och musiklärarexamen.

Efter avslutade musikstudier tjänstgjorde Hennerberg från 1903 såsom ordinarie folkskollärare i Stockholm, vilken befattning han lämnade 1908 för att egna sina krafter åt musiken såsom lärare och exekutör. Anställd såsom biträdande lärare vid konservatoriet 1904 i elementarsång och harmonilära och åren 1905—06 jämväl såsom lärare i pianospelning, tjänstgjorde han även såsom kyrkomusiker och utnämndes 1909 till hovorganist och körledare vid slottskyrkan i Stockholm. 1908 förordnades han tillika såsom bibliotekarie vid musikaliska akademiens bibliotek, vilken befattning han jämte organisttjänsten vid slottskyrkan ännu vid sitt frånfälle innehade.

Av ovanstående data framgår, att Hennerberg var en mångfrestare, som prövade sin förmåga inom vitt skilda verksamhetsområden. Till en del berodde detta på yttre omständigheter och betingades i några fall säkerligen av nödvändigheten att skaffa ett livsuppehälle. Genom medfödda anlag — han ägde bl. a. ett absolut gehör av stor skärpa — låg musiken honom nära, och det kan icke nekas, att han både såsom exekutör och lärare genom utomordentlig plikttröhet gjorde sig väl gällande, liksom att den musikaliska utövningens konst alltid skänkte honom vederkvickelse och tillfredsställelse. Men det kan å andra sidan icke heller betvivlas, att hade möjlighet funnits för honom att utan yttre hämningar gestalta sitt liv, hade detta — åtminstone delvis — kommit att utformas efter andra riktlinjer än de, som nu blevo bestämmande för hans levnadslöpp. Hennerberg ägde — som nyss sagts — håg för studier, och det torde vara visst, att han gärna önskat fullfölja dessa vid ett universitet. Nu blev honom icke detta förunnat, men med den sega energi, som var ett utmärkande drag i hans karaktär, sökte han, i den mån tid och krafter tillåto, att genom trägna självstudier förvärva de insikter, en akademisk undervisning lättare kunnat bibringa honom. Ökade kunskaper födde lust till självständiga forskningar, och att dessa i första hand kommo att ägnas musiken eller musikhistorien var med hans utbildning i övrigt självfallet.

Hennerbergs intresse hade sålunda inriktats på ett område, som visserligen låg musiken nära, men samtidigt något vid sidan om den verksamhet han såsom lärare och musikutövare ännu ägnade huvudparten av sin arbetsförmåga. Det betraktades därför av honom som en lycklig tillfällighet, när han 1908 blev bibliotekarie vid akademiens bibliotek, ty på det verksamhetsfält,

som nu låg öppet för honom, fann han, att hans begåvning kom till sin rätt.

När Hennerberg tillträdde sin nya tjänst, hade i akademiens bibliotek sedan en tid tillbaka åtskilliga reformer igångsatts och även delvis genomförts. Sålunda hade böcker och handskrifter på slutet av 1870-talet omordnats av t. f. bibliotekarien F. Cronhamn och fördelats efter vissa huvudgrupper, vilka ännu i dag väsentligen bibehållits vid uppställningen av samlingarna. Vidare hade av Hennerbergs omedelbara företrädare, amanuensen vid Kungl. biblioteket, fil. dr Mauritz Boheman (bibliotekarie 1897—1908) igångsatts en nykatalogisering av biblioteket efter moderna bibliotekstekniska metoder. Men för den nytillträdande bibliotekarien funnos icke desto mindre arbetstillfällen i överflöd, och Hennerberg gick med friska krafter till verket. En av hans tidigare åtgärder blev att fullfölja Bohemans uppslag till tryckning av kataloger. Första delen av dessa kataloger, upptagande förteckning över operor och sångspel i partitur och klaverutdrag, hade utgivits av Boheman 1905, en andra, betydligt voluminösare del, även den förberedd, men långtifrån slutförd av Boheman, utgavs 1910 av Hennerberg och omfattade bibliotekets stora samling av litteratur i musikens teori och historia. Även i fortsättningen ägnade sig Hennerberg med iver åt katalogiseringen, om än andra arbetsuppgifter småningom i ännu högre grad togo hans krafter i anspråk. Icke minst intresserade han sig sålunda för nyanskaffningar till biblioteket, och tack vare hans snart sagt enastående förmåga att uppspåra och intressera donatorer lyckades han även förvärva flera samlingar, till vilkas inköp de ordinarie anslagen icke räckte till. Dröjer man vid minnet av Hennerberg såsom bibliotekarie, fäster man sig dock främst vid hans förhållande till allmänheten. Hennerberg var av naturen ytterst hjälpsam och gällde det att tillfredsställa de lånesökandes önskningar skydde han i regel — någon gång även med offer av personliga intressen — ingen möda. Uttryckte man sin tacksamhet för hans välvilja, kunde man skämtsamt få till svar: »Du hör allt till dem, för vilka man måste fjäska». Men »fjäsket» hörde för honom samman med tjänstens plikter och utövades dagligen i hans bibliotek. För att rätt uppskatta betydelsen av Hennerbergs gärning bör man f. ö. erinra sig, att han under större delen av sin tjänstetid vid biblioteket måste arbeta under synnerligen ogynnsamma förhållanden, vilka först förbättrades, då

biblioteket, tack vare icke minst hans energi, kunde 1926 inflytta i nya, rymligare lokaler, och då bibliotekarietjänsten 1928 från att ha varit en bisyssla omreglerades till heltidsbefattning.

Hennerbergs förhållande till allmänheten återspeglas i de under hans tid som bibliotekarie alltjämt stegrade årssiffrorna för besök och antalet utlånade volymer. Tidigare hade biblioteket väsentligen varit avsett för akademien och undervisningen vid dess konservatorium. Det var egentligen ett institutionsbibliotek, dit utomstående jämförelsevis sällan hittade vägen. Under Hennerbergs bibliotekarietid inträdde en förändring såtillvida, att biblioteket, jämsides med att det alltjämt fyllde sin ursprungliga uppgift, nu även i allt större omfattning kom att göra tjänst såsom ett musikhistoriskt studiebibliotek. Till en mycket stor del kan den ökade frekvensen tillskrivas Hennerbergs personliga egenskaper såsom bibliotekarie, och den omständigheten, att han själv var musikforskare, bidrog givetvis att göra biblioteket mera tillgängligt för den nya kategorien av besökare. Som forskare intresserade sig Hennerberg från ungdomen för orgeln och dess historia. En handbok »Om orgelns byggnad och vård», utgiven av honom 1912 och i en andra upplaga 1928, var avsedd för praktiska ändamål och undervisningen. Andra skrifter av honom behandlade orgelns utvecklingshistoria. Dit hörde bl. a. ett senare tryckt föredrag »Die schwedischen Orgeln des Mittelalters», framfört vid internationella musiksällskapets tredje kongress i Wien 1909. Föredraget uppväckte ett så livligt intresse, att det »über Wunsch zahlreicher Kongressmitglieder», vilka icke varit i tillfälle att åhöra uppläsningen, måste av författaren två dagar senare upprepas. En tidigt planerad, större monografi över Gotlands medeltida orglar hann av honom icke befordras till trycket, men föreligger i så gott som slutredigerat skick i maskinskrift. Åtskilliga uppsatser i skilda musikhistoriska ämnen äro f. ö. av Hennerberg publicerade i olika tidskrifter.

Hennerbergs ställning av på en gång forskare och bibliotekarie i akademiens bibliotek gjorde honom till självskrivnen medlem av flera föreningar och samfund, som ägna sitt intresse åt musikens studium. Han var sålunda sekreterare i Gunnar Wennerbergs-sällskapet och innehade samma befattning allt ifrån början i Svenska samfundet för musikforskning. Under senare år var han tillika skattmästare i vårt samfund och bidrog därjämte alltifrån

tidskriftens första årgång verksamt vid dess redigering. Utan överdrift kan för övrigt sägas, att ingen annan medlem i lika hög grad som han lagt sig vinn om samfundets intressen. I samfundets historia är därför minnet av honom för alltid befast.

Hennerberg var en sällskapligt anlagd människa och såsom sådan i umgänget värderad genom sitt livliga intresse för allt och alla, sin välvilja och en stilla humor. De, som kände honom nära, visste, att han var en hëljuten karaktär, såsom vän trofastheten personifierad, gent emot alla en man förutan svek.

Einar Sundström.